

PREPOZIȚIA ÎN FRAZELOGIE

Ionela Matilda BREAZU

Doctorand, Facultatea de Litere

Universitatea din Craiova

mady_breazu@yahoo.com

Abstract:

The paper aims at providing an inventory of the most frequent occurrences of prepositions within phraseological units (locutions, expressions, formulas and international clichés or other types of phraseological units). Even if the distinction between the different types of phraseological units has not been clarified yet, we have tried to analyze the occurrence of the preposition in the structure of Romanian phraseological units, starting from some linguistic concepts, such as: *preposition*, *phraseology*, *phraseological units*, *locution*, *expression*. The double focus concerns both the level of structure and the level of meaning: the type of phraseological units including the preposition, the position of the preposition in relation to the head word, the complexity of the group (phrase, syntagm, sentence), but also the role of the preposition in establishing the meaning of the group. After analyzing the above mentioned aspects, we reached the conclusion that the preposition is a very important component of the most frequent phraseological units, especially through its connector role. In addition, the meaning of the lexical group depends on the presence or the absence of the preposition as an element of that combination, in certain contexts. We also have to mention the fact that the preposition is a compulsory element within prepositional locutions and also within those parts of speech that require a preposition at the end of the lexical group.

Keywords: preposition, phraseology, phraseological units, locution, expression.

I.1. Aspecte preliminare

Calitatea de conector a prepoziției determină prezența acestei clase lexico-gramaticale atât în cadrul unor îmbinări libere de cuvinte, cât și în structura unor grupări lexicale fixe.

În lucrarea de față ne propunem să realizăm o inventariere a celor mai frecvente situații în care prepoziția apare ca element al unor locuțiuni, al unor expresii și al altor tipuri de unități frazeologice. Vom urmări ocurența prepozițiilor în cadrul structurilor lexicale amintite, aspect mai puțin abordat în cercetările lingvistice despre prepoziție. Vom avea în vedere următoarele repere: frecvența cu care o anumită prepoziție este întâlnită în astfel de grupări, topica prepoziției, precum și numărul de ocurențe prepoziționale în cadrul structurilor respective.

I.2. Precizări teoretice

Se cuvine să pornim în realizarea demersului propus de la câteva repere teoretice fundamentale. De aceea, vom încerca să definim următoarele noțiuni: *prepoziție, frazeologie, unitate frazeologică, locuțiune, expresie*.

Prepoziția este o clasă lexico-gramaticală cu rol de conector la nivel intrapropozițional unde stabilește raporturi de dependență între un termen subordonat și regentul său. În general, prepoziția este recunoscută mai ales pentru rolul sintactic pe care îl îndeplinește, aspectele semantice nefiind însă de neglijat în cazul acestei clase de cuvinte. Cu toate că prepozițiile exprimă raporturi și au de cele mai multe ori sens vag, există anumite situații în care conținutul semantic al grupărilor lexicale care conțin o prepoziție este influențat de prezența sau absența acesteia, precum și de substituția cu o altă prepoziție.

Frazeologia este definită în *Dicționarul de științe ale limbii* (DSL) ca:

1. Disciplină lingvistică în curs de constituire care se ocupă cu studiul unităților frazeologice dintr-o limbă sau dintr-un grup de limbi (apariția și originea acestora, uzul în comunicarea curentă ori în stilurile / limbajele specializate, familiile frazeologice, rolul unităților frazeologice în modernizarea limbii literare). 2. Ansamblul unităților frazeologice dintr-o limbă dată. (DSL 2001, *frazeologie*).

DSL oferă și explicații cu privire la noțiunea de *unitate frazeologică*: „o combinație stabilă de două sau mai multe cuvinte, având sens unitar și referent unic.” (DSL 2001). În majoritatea lucrărilor de lingvistică apar următoarele tipuri de unități frazeologice: *locuțiuni, expresii, formule și clișee internaționale și perifraze expresive*.

Vom urmări în mod special prezența prepozițiilor în locuțiuni și expresii, cele mai frecvente tipuri de unități frazeologice dintre cele amintite mai sus, pe care le vom defini pe parcursul lucrării în cadrul subpunctelor alocate ocurențelor prepoziționale în aceste îmbinări lexicale fixe.

II. Prepoziția – element locuțional

Locuțiunea este definită de autorii Gramaticii Academiei și de Theodor Hristea ca fiind un „grup de cuvinte mai mult sau mai puțin sudat care are un înțeles unitar și se comportă din punct de vedere gramatical ca o singură parte de vorbire” (GA II 1966: 34 și Hristea 1984: 140).

Cu excepția numeralului și articolului, există locuțiuni pentru toate părțile de vorbire: locuțiuni verbale, substantivale, adjectivale, adverbiale, pronominale, prepoziționale, conjuncționale și interjecționale.

În cele ce urmează vom încerca să analizăm ocurența prepoziției în cadrul tipurilor de locuțiuni din limba română.

1. Locuțiunile verbale

Pe lângă faptul că locuțiunile verbale conțin în mod obligatoriu un verb, cele mai multe dintre acestea au în componență una sau două prepoziții.

În majoritatea locuțiunilor verbale, prepoziția este plasată imediat după verb: *a avea de gând, a avea în vedere, a băga de seamă, a băga în boală, a băga în draci, a băga în sperieți, a bate în retragere, a bate la cap, a bate la ochi, a cădea de acord, a călca pe nervi, a da cu mătura, a da cu piciorul, a da de belea, a da de dracu', a da de gol, a da de veste, a da din coate, a da în clocot, a da în gât, a da în primire, a da în vileag, a da la lumină, a duce de nas, a face cu mâna, a face cu ochiul, a face de răs, a intra la idei, a lua în răs, a lua în seamă, a lua peste picior, a pune la cale, a pune la punct, a scoate din sărite, a sta de vorbă, a sta pe gânduri, a trece cu vederea* etc.

În situația în care locuțiunea verbală are în componență pe lângă verb, două substantive, prepoziția apare în calitate de conector între cele două substantive, sau între verb și al doilea substantiv, rezultând tiparul sintactic verb (+pronume) + substantiv + prepoziție + substantiv. Următoarele exemple de locuțiuni verbale sunt relevante pentru tiparul amintit: *a (-și) băga mințile în cap, a da bătăi de cap, a da bir cu fugiții, a da o lecție de viață, a da o mână de ajutor, a da sfoară în țară, a face act de prezență, a face haz de necaz* ș.a.

Prepoziția apare în poziție mediană și într-o altă grupare: verb (+pronume) + prepoziție + adverb sau locuțiune adverbială. De exemplu: *a da de bine, a da de-a gata, a se da de-a berbeleacul, a se da de-a dura, a se da de-a rostogolul, a o lua de-a dreptul* etc.

Foarte rare sunt situațiile în care prepoziția apare în cadrul unei locuțiuni verbale între două verbe: *a avea de-a face cu*. Puține exemple se

înregistrează și în cazul grupărilor alcătuite din verb, prepoziție și verb la modul supin sau adjectiv: *a da de băut, a da de gândit, a se da de gol* ș.a.

Există câteva locuțiuni verbale care au în componență două prepoziții, încadrându-se în tiparul: verb + prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv. Nici în acest caz exemplele nu sunt numeroase: *a se da cu capul de pereți, a da din colț în colț* ș.a.

O situație aparte o au locuțiunile verbale prepoziționale, acele locuțiuni verbale caracterizate prin capacitatea de a selecta în mod obligatoriu o anumită prepoziție, care apare în cadrul grupării respective în poziție finală:

- prepoziția *cu*: *a avea de-a face cu, a da mâna cu, a da nas în nas cu, a da ochii cu, a da piept cu, a-i da zor cu, a face cunoștință cu, a intra în conflict cu, a se lua la bătaie cu, a se lua la ceartă cu, a se lua la întrecere cu, a sta de vorbă cu* ș.a.

- prepoziția *de*: *a-și aduce aminte de, a avea grijă de, a avea nevoie de, a avea parte de, a-și bate joc de, a da divorț de, a da dovadă de, a-și da seama de, a face abstracție de, a face abuz de, a face bășcălie de, a face caz de, a face risipă de, a face rost de, a face schimb de, a face uz de, a fi în curs de, a fi în stare de, a ține cont de, a ține seama de* ș.a.

- prepoziția *de la*: *a se da în lături de la, a face o digresiune de la, a face excepție de la, a face naveta de la... la, a-și lua rămas bun de la, a trage chiulul de la* ș.a.

- prepoziția *despre*: *a-și da cu părerea despre* ș.a.

- prepoziția *din / dintre*: *a face parte din / dintre* ș.a.

- prepoziția *în / între*: *a băga ceartă / răcă / zâzanie în / între* etc.

- prepoziția *la*: *a avea acces la, a băga seama la, a da curs la, a da drumul la, a da fuga la, a da loc la, a da naștere la, a da startul la, a da tonul la, a face aluzie la, a face apel la, a face recurs la, a face referire la, a lua parte la* etc.

- prepoziția *pe*: *a da vina pe* ș.a.

- prepoziția *pentru*: *a da socoteală pentru, a face o campanie pentru, a face o pasiune pentru, a face pregătiri pentru* etc.

Din exemplele date se poate observa că în unele situații substantivul este elementul răspunzător de selecția unei anumite prepoziții: *a avea acces la, a avea grijă de, a avea nevoie de, a da divorț de, a face abuz de, a face aluzie la, a face apel la, a face o pasiune pentru, a face pregătiri pentru, a face schimb de* etc.

În alte situații, întreaga locuțiune verbală cere prezența obligatorie a prepoziției respective: *a-și aduce aminte de, a-și bate joc de, a-și da seama de, a da vina pe, a da socoteală pentru, a da drumul la, a da tonul la, a face rost de, a ține cont de, a ține seama de* etc.

Importanța prepoziției în cadrul anumitor locuțiuni verbale poate fi

subliniată prin modificările semantice date de prezența sau absența prepoziției din gruparea respectivă. Această idee poate fi exemplificată prin perechile: *a pune punct* „a termina” – *a pune la punct (pe cineva)* „a da cuiva o lecție de bună cuviință”, *a pune la punct ceva* „a aranja, a ordona lucrurile în mod corespunzător”; *a trage sforile* „a complota” – *a trage pe sfoară* „a înșela”; *a da gol* „a marca un punct în favoarea unei echipe” – *a da de gol* „a demasca”; *a da dracu’* „a drăcui” – *a da de dracu’* „a o păți”.

Diferențieri semantice apar și în cazul înlocuirii unei prepoziții cu alta: *a băga în seamă* „a saluta, a iniția o convorbire cu cineva; a acorda importanță la ceva sau cuiva” – *a băga de seamă* „a observa”.

2. Locuțiunile substantivale

În general, se afirmă cu privire la locuțiunile substantivale că sunt provenite din cele verbale. În cele ce urmează vom analiza diferențele care apar în urma transformării locuțiunilor verbale în locuțiuni substantivale, punând accent pe modificările impuse prepoziției, ca element al grupărilor lexicale respective.

Pe de o parte, există situații când se păstrează prepoziția în componența locuțiunii substantivale, la fel ca în cazul locuțiunii verbale din care provine: *(ne)băgarea de seamă* < *a băga de seamă*, *datul cu părerea* < *a-și da cu părerea*, *datul cu tipla* < *a da cu tipla*, *datul de gol* < *a (se) da de gol*, *darea / datul în vileag* < *a da în vileag*, *inducerea în eroare* < *a induce în eroare*, *încetarea din viață* < *a înceta din viață*, *luarea / luatul în răs* < *a lua în răs*, *luarea / luatul în seamă* < *a lua în seamă*, *luarea / luatul la rost* < *a lua la rost*, *luarea / luatul peste picior* < *a lua peste picior*, *punerea / pusul la cale* < *a pune la cale*, *punerea / pusul la punct* < *a pune la punct*, *scăparea din vedere* < *a scăpa din vedere*, *statul de vorbă* < *a sta de vorbă*, *tragerea / trasul la răspundere* < *a trage la răspundere*, *trecerea cu vederea* < *a trece cu vederea*, *trecerea în revistă* < *a trece în revistă* ș.a.

Pe de altă parte, există situații în care se remarcă prezența prepoziției *de* în cazul anumitor locuțiuni substantivale derivate din locuțiuni verbale fără prepoziție: *bătaie de cap* < *a-și bate capul*, *bătaie de joc* < *a-și bate joc*, *dare de seamă* < *a da seama*, *învățare (învățătură) de minte* < *a se învăța minte*, *luare de cuvânt* < *a lua cuvântul*, *părere de bine* < *a-i părea bine*, *părere de rău* < *a-i părea rău*, *ținere de minte* < *a ține minte* ș.a.

3. Locuțiunile adjectivale

În articolul *Prepoziția – component locuțional* Cecilia Căpățînă subliniază că „tiparul cel mai bine reprezentat al locuțiunilor adjectivale este cel alcătuit dintr-o prepoziție (*de, în, la, din, pe, cu, fără* etc.) care precedă un nume sau o formă verbală nepersonală” (Căpățînă 2009: 47): (frați) *de sânge*, (inimă) *de piatră*, (om) *fără noroc, fără pereche*, (complimente) *fără număr*, (prieten) *de nădejde, de treabă*, (mâncare) *pe gustate*, (subiecte) *la alegere*, (rezolvări) *pe ghicite*, (răspunsuri) *la întâmplare* etc.

Alte locuțiuni adjectivale conțin două prepoziții, fiind alcătuite după modelul: prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv: (om) *cu scaun la cap*, (om) *cu frică de Dumnezeu*, (activități) *de zi cu zi*, (persoană) *cu capul pe umeri*, (elev) *cu capul în nori*, (luptă) *pe viață și pe moarte* etc.

Unele locuțiuni adjectivale au în componență, pe lângă prepoziție și substantiv, și un determinant adjectival: (câine) *de talie mică*, (publicație) *de mare tiraj*, (electrocasnice) *la mare căutare*, (bărbat) *în toată firea*, (organizare) *de tot râsul*, (femeie) *de toată isprava* etc.

Un alt tipar de locuțiuni adjectivale este cel alcătuit din adjectiv + prepoziție + substantiv: (om) *bun la suflet*, *mare la inimă*, *rău la inimă*, (copil) *palid la față*, (cetățean) *bun de plată*, (bărbat) *tare la bătaie*, (persoană) *plină de viață*, (e) *aprig la mânie*, (e) *iute de picior* ș.a.

4. Locuțiunile adverbiale

Cele mai multe locuțiuni adverbiale sunt formate dintr-o prepoziție și un substantiv: *cu bucurie, cu dărnicie, cu dragoste, cu frică, cu încredere, cu îndrăzneală, cu măsură, cu minuțiozitate, cu seninătate, cu spor, cu stimă, de bucurie, de bunăvoie, de izbeliște, de plăcere, din greșeală, din întâmplare, fără măsură, fără rușine, fără sens, fără teamă, în ajun, în forță, în fugă, în liniște, în rate, în secret, în taină, la bucată, la caterincă, la întâmplare, la kilogram, la nimereală, pe brânci, pe cuvânt, pe măsură, pe răcoare, peste an, peste noapte, peste zi, prin excelență, prin urmare* ș.a. Se poate adăuga și situația în care două prepoziții se grupează cu un substantiv în alcătuirea acestui tip de locuțiuni: *pe de rost* etc.

Prepoziția compusă *de-a* este specifică locuțiunilor adverbiale: *de-a azvârlita, de-a baba-oarba, de-a berbeleacul, de-a dreptul, de-a dura, de-a pururea, de-a rostogolul, de-a valma, de-a v-ați ascunselea* ș.a.

Asemenea locuțiunilor adjectivale, unele locuțiuni adverbiale sunt alcătuite dintr-o prepoziție (*de, după, în, la, pe*) urmată de supin: *după căpătat, în scris, în peșit, pe alese, pe dibuite, pe ghicite, pe gustate, pe încercate, pe nemâncate, pe nevăzute, pe săturate* ș.a.

Prepoziția apare și în componența locuțiunilor adverbiale care conțin repetiții. Pe de-o parte, există situații în care prepoziția apare în poziție mediană, încadrându-se în tiparul substantiv + prepoziție + substantiv: *an de an, braț la braț, ceas de ceas, minut de minut, oră de oră, picior peste picior, umăr la umăr, zi de zi* ș.a., iar pe de altă parte, pot fi inventariate exemple cu dublă ocurență prepozițională, o prepoziție în poziție inițială și o altă prepoziție în poziție mediană, în tiparul prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv: *de zi cu zi, din an în an, din casă în casă, din clipă în clipă, din loc în loc, din mână în mână, din oră în oră* etc.

În plus, în limba română există și alte locuțiuni adverbiale cu structură complexă, acestea având la bază prepoziții și adverbe: *de joi până mai apoi, din cap până-n picioare, fără doar și poate, în cruciș și-n curmeziș* ș.a.

5. Locuțiunile prepoziționale

Prepoziția apare obligatoriu în componența locuțiunilor prepoziționale alături de substantive sau adverbe:

- substantiv nearticulat + prepoziție: *față de* ș.a.
- adverb + prepoziție: *alături de, împreună cu* etc.
- adjectiv + prepoziție: *conform cu, privitor la, referitor la* ș.a.
- prepoziție + substantiv articulat: *în ciuda, în fața, în spatele, în vârful* etc.
- prepoziție + adverb cu formă articulată: *în afara, în susul, în josul, în jurul* etc.
- prepoziție + pronume relativ + verb: *în ce privește, în ceea ce privește* ș.a.
- prepoziție + substantiv + prepoziție: *în loc de* etc.
- prepoziție + adverb + prepoziție: *în jos de, în sus de* ș.a.

Din tiparele prezentate mai sus se observă faptul că prepoziția apare în poziție inițială și / sau finală în cadrul locuțiunilor prepoziționale. Conform exemplelor date, există locuțiuni prepoziționale care conțin una sau două prepoziții. O observație suplimentară este aceea că numărul prepozițiilor care fac parte din aceste tipuri de grupări lexicale este relativ mic: *cu, de, în și la*.

6. Locuțiunile conjuncționale

Unul dintre tiparele locuțiunilor conjuncționale în alcătuirea cărora intră prepozițiile este: prepoziție + conjuncție: *pentru că, fără să, până să, pentru ca să, pe lângă că* etc.

Există situații în care prepoziția se grupează cu un substantiv: *în concluzie, prin urmare, în schimb, în consecință* ș.a.

Alte exemple de locuțiuni conjuncționale conțin o prepoziție, un substantiv și o conjuncție: *pe bază că, cu condiția să, din cauză că, în caz că, în eventualitatea că, pe motiv că* etc.

Se observă că în toate exemplele de mai sus prepoziția ocupă poziția inițială în cadrul locuțiunilor de acest fel.

7. Locuțiunile interjecționale

Prepoziția apare în componența locuțiunilor interjecționale într-un număr foarte redus, alături de substantivele: *naiba, dracu', Dumnezeu: La naiba!, Pe naiba!, La dracu'!, Pe dracu'!, Pe Dumnezeu!, Pentru Dumnezeu!*. În toate situațiile, cele trei prepoziții *la, pe și pentru* ocupă prima poziție în cadrul grupării din care fac parte.

8. Locuțiunile pronominale

Cele mai puține locuțiuni care conțin prepoziții sunt cele pronominale: *care mai de care, cu mic, cu mare, de la mic la mare*.

Din inventarul de mai sus, se poate observa frecvența prezenței prepozițiilor în cadrul fiecărui tip de locuțiune, ceea ce conduce la o serie de concluzii din punctul de vedere al structurii locuțiunilor, dar și al sensului lor. Obligatorietatea prezenței prepozițiilor în cadrul unei structuri reflectă gradul de importanță al rolului acestora ca elemente analitice la nivel morfosintactic. Relațiile sintactice stabilite între elementele din cadrul locuțiunii pot da indicii legate de sensul acesteia, conferindu-i un grad variabil de transparență semantică.

III. Prepoziția în cadrul expresiilor

Deși între expresii și locuțiuni nu se pot fixa limite precise (nu pot fi delimitate în mod cert), un prim criteriu diferențiator este cel al expresivității, idee susținută de Theodor Hristea în studiile sale despre frazeologie: „cu cât o îmbinare stabilă de cuvinte este mai expresivă (deci are o mai pronunțată încărcătură afectivă), cu atât suntem mai îndreptățiți s-o considerăm expresie.” (Hristea 1984: 142).

Vom prezenta o clasificare a expresiilor românești care au în structură cel puțin un component prepozițional, pentru a demonstra ocurența prepozițiilor și în rândul acestor unități frazeologice. În funcție de topica elementului prepozițional în cadrul grupării vom stabili tipare structurale pentru toate tipurile de expresii existente în limba română.

1. Expresiile verbale

- Verb (+ pronume) + prepoziție + substantiv: *a avea de furcă, a călca pe coadă (pe cineva), a se întinde la vorbă, a înțepa cu limba, a se juca cu focul, a merge la inimă, a trage de limbă (pe cineva), a se trage de șireturi (cu cineva), a umbla cu mânuși (cu cineva)* etc.
- Verb (+ pronume) + substantiv + prepoziție + substantiv: *a-și aprinde paie în cap, a avea ac de cojocul (cuiva), a bate apa în piură, a-și băga mințile în cap, a da apă la moară, a-și da arama pe față, a-și da drumul la gură, a da sfoară / șfară în țară, a-și lua lumea în cap, a-și lua paza de la gură, a lua taurul de coarne, a-și pune cep la gură, a-și pune pofta în cui, a tăia frunză la câini* ș.a.
- Verb + prepoziție + substantiv + determinant: *a intra în gura lumii / satului* ș.a.
- Verb + prepoziție + substantiv + conjuncție coordonatoare + prepoziție + substantiv: *a face cu ou și cu oțet (pe cineva)* etc.

2. Expresiile adjectivale

- Substantiv + prepoziție + substantiv: *floare la ureche, inimă de aur* etc.
- Substantiv + prepoziție + numeral + substantiv: *taler cu două fețe* etc.
- Prepoziție + substantiv + determinant: *cu gura mare, în floarea vârstei, la mâna a doua* ș.a.
- Adjectiv / derivat postverbal + prepoziție + substantiv: *rea de gură, spurcat la gură* etc.

3. Expresiile adverbiale

- Prepoziție + substantiv + determinant: *cu gura căscată, de ochii lumii, la Paștele cailor, la spartul târgului, negru pe alb* etc.
- Prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv: *cu lacrimi de sânge, din an în Paști, la loc de cinste, la un pahar de vorbă* etc.
- Prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv + determinant: *din pământ, din iarbă verde* etc.
- Prepoziție + substantiv + prepoziție + adverb: *de joi până mai apoi* ș.a.
- Prepoziție + numeral (determinant antepus) + substantiv: *în al nouălea ceas* etc.

4. Expresiile nominale (sintagmatice)

- Substantiv + prepoziție + substantiv: *apă de ploaie, boț cu ochi, nod în papură, probă de foc, spirit de glumă* ș.a.
- Substantiv + adjectiv + prepoziție + substantiv: *cai verzi pe pereți* etc.
-

5. Expresiile comparative, în care primul element e o prepoziție a „calității” (GBLR 2010: 325), de regulă *ca*:

- *Ca* + prepoziție + substantiv: *ca din pușcă, ca la carte, ca pe ghimpi* etc.
- *Ca* + prepoziție + substantiv + determinant: *ca la ușa cortului* ș.a.
- *Ca* + substantiv + prepoziție + substantiv: *ca musca în lapte, ca nuca în perete* etc.

6. Expresiile de tip propozițional

- Verb + substantiv + prepoziție + substantiv: *geme lumea de proști* ș.a.
- Verb (+pronume) + prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv: *nu-i ajungi cu prăjina la nas* etc.
- Prepoziție + prepoziție (prepoziție compusă) + substantiv + pronume + verb + substantiv: *până la Dumnezeu te mănâncă sfinții* etc.

7. Expresiile frastice: *Te faci frate cu dracu' până treci puntea, Mama împunge și eu trag, vai de lucrul care-l fac!, Norocu-i după cum și-l face omul.* ș.a. În aceste tipuri de expresii se remarcă importanța elementului propozițional atât la nivelul propoziției din care face parte, cât și în frază, situație în care însoțește un element de relație.

În tipologia expresiilor se pot adăuga pe lângă cele menționate anterior, care au la bază criteriile morfologice și sintactice, și **expresiile populare**, cele care se apropie foarte mult de proverbe. Unele dintre acestea sunt formate din structuri rimante (cu rimă): *a se băga în vorbă ca mărarul în ciorbă, a făgădui marea cu sarea, a umbla cu șoșele și cu momele* etc.

O altă categorie este cea de **expresii idiomatice**, pe care Theodor Hristea le definește ca fiind grupuri frazeologice cu sens figurat, caracterizate prin imposibilitatea de a fi traduse *ad litteram* într-o altă limbă. (Hristea 1984: 143). Dintre cele care au în componență cel puțin o prepoziție putem aminti: *a duce de nas, a o lua la vale, cal de curse, cu o falcă-n cer și cu una-n pământ, cu scaun la cap* etc. Putem sesiza că în exemplele de mai sus prepoziția se află între un verb și un substantiv sau între două substantive, sau

chiar în poziție inițială, ca primul element al unor expresii idiomatice.

Din exemplele date se remarcă faptul că prepoziția se grupează cu celelalte elemente în mod logic, firesc, fără a fi semnalate anomalii din punct de vedere structural. Aceasta apare în poziție mediană pentru a stabili relația de subordonare în cadrul componentelor expresiei, în majoritatea situațiilor.

După cum se observă, criteriile de grupare a expresiilor sunt extrem de variate și eclecticice, reflectând o perspectivă gramaticală, sintactică, dar și semantică. Adoptarea unui criteriu nu le exclude pe celelalte, transparența semantică a expresiilor derivând din identificarea de către utilizator a devierii față de sensul propriu de la care s-a plecat în evoluția expresiei.

IV. Prezența prepoziției în alte tipuri de unități frazeologice

1. Ocurența prepoziției în cadrul **formulelor și clișeelelor internaționale**, unități frazeologice de uz internațional, este susținută de un număr mic de exemple: *Artă pentru artă*, *Turn de fildeș* etc., cu o prepoziție în poziție mediană, între două substantive, și *De la Ana la Caiafa*, cu structură complexă în care se remarcă o corelație prepozițională: prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv.

2. Cel mai reprezentativ exemplu al utilizării prepoziției în calitate de component al **perifrazelor expresive** este *Bardul de la Mircești*, apelativ care face referire la poetul român Vasile Alecsandri. În acest exemplu, prezența prepoziției compuse *de la* este justificată prin indicarea provenienței, a locului de origine al poetului.

Concluzii

În lucrarea de față am exemplificat cele mai frecvente ocurențe ale prepoziției în cadrul îmbinărilor lexicale fixe din domeniul frazeologiei.

Am observat că prepoziția apare ca element al unităților frazeologice, cu precădere în componența locuțiunilor. Din tiparele prezentate reiese faptul că prepoziția este component al tuturor tipurilor de locuțiuni existente în limba română, cu precizarea că se întâlnește cu o frecvență mai mare în rândul locuțiunilor verbale, urmată de prezența relativ mare în structura locuțiunilor substantivale, adjectivale și adverbiale. În schimb, destul de reduse numeric sunt situațiile în care prepoziția este element al locuțiunilor conjuncționale, interjecționale și pronominale. Se cuvine să subliniem că prezența prepoziției este obligatorie în componența locuțiunilor prepoziționale, în poziție inițială sau finală.

Prezența prepoziției în expresii este mult mai redusă din punct de vedere numeric, spre deosebire de situația locuțiunilor. Mai mult, dacă în majoritatea cazurilor, prezența prepoziției în locuțiuni poate fi considerată o deviere din punct de vedere structural, generând anumite modificări semantice, în cazul expresiilor prepoziția se grupează cu celelalte elemente în mod firesc, fără a prezenta anomalii.

Prepoziția apare în calitate de component și în alte tipuri de unități frazeologice, formule și clișee internaționale și perifraze expresive, în număr destul de redus.

Conform tiparelor prezentate în lucrare, prepoziția poate ocupa atât primul sau ultimul loc, cât și o poziție mediană în grupările lexicale fixe din care face parte. O altă observație este aceea că o unitate frazeologică poate conține una sau două prepoziții.

În concluzie, toate argumentele expuse susțin importanța prepoziției ca element component al unor îmbinări fixe de cuvinte, prin relațiile pe care le stabilește la nivelul grupării, diversele posibilități combinatorii, topica variată și modificările semantice la care contribuie.

Bibliografie

- Bulgăr, Gh. 1969. *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*. București: Editura Științifică.
- Căpățînă, Cecilia. 2007. *Elemente de frazeologie*. Craiova: Editura Universitaria.
- Căpățînă, Cecilia. 2009. „Prepoziția – component locuțional”, *Limba română: Teme actuale. Actele celui de al 8-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română*. București: Editura Universității din București: 45-51.
- DELR = *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*. 1997. Iași: Mydo Center.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a-II-a. 1996. București: Editura Univers Enciclopedic.
- DFLR = *Dicționar frazeologic al limbii române*, Tomici, Mile. 2009. București: Editura Saeculum Vizual.
- DSL = *Dicționar de științe ale limbii*. 2001. București: Editura Nemira.
- DOOM = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a-II-a. 2005. București: Editura Academiei.
- Dimitrescu, Florica. 1958. *Locuțiunile verbale în limba română*. București: Editura Academiei.
- Dumistrăcel, Stelian. 1997. *Expresii românești. Biografii – motivații*. București: Institutul European.

- Dumistrăcel, Stelian. 1980. *Lexic românesc. Cuvinte. Metafore. Expresii*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- GA = *Gramatica limbii române*, Vol. I, II, ediția a-II-a revăzută și adăugită. Tiraj nou. 1966. București: Editura Academiei.
- GALR = *Gramatica limbii române*, Vol I, *Cuvântul*, II, *Enunțul*, Tiraj nou, revizuit. 2008. București: Editura Academiei Române.
- GBLR = *Gramatica de bază a limbii române*, Coordonator Gabriela Pană Dindelegan. 2010. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.
- Hristea, Theodor. 1984. *Sinteze de limba română*. București: Editura Albatros.